

ב. עוד בענין 'שלא במקומו כמקומו דמי' בגדר הדין ובאם אכל הבשר, אם חייב משום הלאו של אכילת בשר קודם זריקה – ע' בחדושי הגר"י; חזו"א זבחים ז; אחיעזר ח"ג נד; קהלות יעקב; ברכת מרדכי ח"ב יא,ה ואילך.

(ע"ב) 'לא נחלקו אלא בניתנין לפנים שנתנן בחוץ, בחוץ שנתנן לפנים, שר' יוסי אומר: יאספנו ור' שמעון אומר: לא יאספנו' – יש מי שצדד למחוק 'בחוץ שנתנן בפנים', שהרי כבר נפסל

הדם מיד בכניסתו להיכל, וכיצד יאספנו לזורקו על המזבח (צאן קדשים).
ויש שכתבו שניתן להעמיד בשאר זבחים חוץ מחטאת, ואליבא דרבנן (פא:): שלא נפסל אלא דם החטאת (טהרת הקדש ועוד. וכעין זה כתב ב'זבח תודה' במשנתנו, על הניתנין בחוץ שנתנן בפנים, שלשמואל – כיפר).
ויש שתצו על פי דברי הרמב"ם (פסוה"מ ב, ג), שלא נפסל הדם אלא כשנכנס דרך פתח אהל מועד, אבל נכנס בפשפש או מן הגג וכדומה – כשר. הרי שיש אופנים ששייך לאספו ולזרוקו (יד דוד ועוד).

כתבו המפרשים שיש לגרוס: 'שר' יוסי אומר: לא יאספנו ור' שמעון אומר יאספנו' כדלעיל (עפ"י ברכת הזבח; חק נתן).

'האי רצפה והאי כלי שרת' – לענין הגדרת מזבח החיצון כ'כלי שרת' או כבנין, ועל מש"כ כאן רש"י שמוזב החיצון לא נמשח – ע"ע ברמב"ן ובמאור ע"ז נב (לענין דין מועל אחר מועל); משך חכמה תשא ל"י. וע"ע שם פקודי מ, י; הר צבי כאן; הגהות חשק שלמה; בית ישי לב; שבט הלוי ח"א ר וח"ה עט פא וח"ו צג; חונן דעה יומא מז.

*

מחשבת פיגול בהקרבת הנפש

כה מתאר עד ראייה, הרב אפרים אשרי, את שעותיו האחרונות של הגאון הצדיק רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, עם חבריו ותלמידיו – עת שיצאו להורג ע"י הצורר הנאצי ימ"ש, כשהופסקו מלימודם במסכת נדה (מובא בפתחה ל'קובץ שיעורים' ח"א):

ר' אלחנן דבר בשקט תוך מנוחה נפשית כתמיד, אף קולו לא השתנה במאומה. ארשת פניו הביעה רצינות, אך רגילה. בדבורו לא הרגישו כל נימה פרטית, לא ניסה אף להפרד מבנו ר' נפתלי. שיחתו היתה מכוונת לכולם, לכלל ישראל:

במרומים מחשיבים אותנו כצדיקים, כנראה, כי נבחרנו לכפר בגופותינו על כלל ישראל, אי לזאת אנו צריכים לשוב לה' בתשובה שלימה ומיד במקום... הזמן קצר, הדרך למבצר התשיעי (מקום הטבח של קדושי סלבודקה קובנה) קרובה. עלינו לדעת כי קרבנותינו יעלו יותר לרצון ע"י התשובה, ועל ידי כך נציל את חייהם של אחינו ואחיותינו באמריקה...

שלא תעלה ברעיונו איזו שהיא מחשבת פסול ח"ו, שהיא כפיגול ופוסלת את הקרבן. אנו מקיימים עתה את המצוה הכי גדולה. 'באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה' – האש היוקדת את גופותינו היא האש שתחזור ותקים מחדש את בית ישראל'.

דף כח

'מאי קמ"ל עור אליה דמי, תנינא... איצטריך, סד"א הני מילי לענין טומאה דרכיך מצטרף, אבל הכא אימא למשחה – לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלין...' – לכאורה נראה שענין 'למשחה'

קיים גם באכילת בעלים, לא רק במתנות כהונה, שהרי בכל הזבחים קיימינן, אף בשלמים הנאכלים על ידי בעליהם. וקשה ממה שמבואר מדברי התוס' (להלן עה: ד"ה בכור) שאין דין 'למשחה' אלא במתנות כהונה. וכן משמע מלשון הרמב"ם.

אך נראה שניתן לפרש כאן בגדי של חטאת הנאכל על ידי הכהנים, ולא גדי של שלמים. וזהו החידוש שמשמיענו שאפילו בחטאת הנאכלת לכהנים ודינם לאכול כדרך המלכים, נידון העור כבשר אע"פ שאין המלכים אוכלים (מתוך אבי עזרי ביכורים [תליתאה] ט, כב – בשם הגרמ"מ שולזינגר שליט"א).
ע"ע להלן בדף לה במש"כ שם אודות מחשבת פיגול בדבר שאין מצוה באכילתו.

– אם היה משמיענו רק כאן, היה מקום לומר להפך; דוקא לענין אכילת קדשים נחשב עור האליה כבשר משום הפסד קדשים ומצות אכילתם, הלכך כל שנאכל אפילו בדוחק נחשב כאוכל, אבל בחולין, רוב בני אדם אינם אוכלים אותו ולא ייחשב אוכל (שפת אמת).

'מיתבי, השוחט את העולה... ואיבעית אימא תני זבח' – הרמב"ם פסק כרב הונא [שלשיטתו המשנה מיושבת ביתר פשיטות. והוא גם רבו של רב חסדא (ע' ב"מ לג) ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. וגם מפני שרבא שהוא בתרא, מפרש שיטתו], שעור האליה אינו מוקטר כאליה, אלא דינו כשאר בשר הנאכל. ואולם עור בית הפרסות ועור הראש של עגל הרך – אינם מטמאים טומאת אוכלין, שאין הלכה כאלעזר בן יהודה אלא כתנא קמא. ולענין עור בית הבושת קצת משמע שלא נחלקו בזה התנאים ולפי כולם דינם כבשר. ואולם רש"י בחולין (קכב: ד"ה להביא) כתב שתנא קמא חולק. וצע"ק (עפ"י קרן אורה; זבח תודה. וע' גם בפרוש המשנה לרמב"ם שפסק כרב הונא).

[מש"כ שיש לפסוק כרב הונא כנגד רב חסדא – כן כתבו הראשונים; ערי"ף ורא"ש רפט"ז דשבת וברא"ש שם קכה; רי"ף ורבנו יונה ברכות כה].

וכיו"ב כתב בשפת אמת, אלא שצדד לומר עפ"י לשון הרמב"ם שעור האליה בעולה אינה קריבה אלא מופשטת עם שאר העור. אך כתב שלדינא אין נראה להוציא מפשט הסוגיא המורה להפך. וכן שאר האחרונים נקטו בפשיטות שעור האליה דינה כבשר לכל דבר. וכן כתב הרי"ד בפסקיו. וע"ע חזו"א יא,ו; אגרות משה או"ח ח"ד עו.

'פיגול – זהו חוץ למקומו' – מפני ש'חוץ למקומו' דומה ל'חוץ לזמנו', לכך מעמיד את הכתוב 'פיגול' בזה ולא בשאר פסולין. ובתורת כהנים רוצה ללמוד חוץ למקומו מחוץ לזמנו (קרן אורה).

(ע"ב) אף הרצאת פסול עד שיקרבו כל מתיריו' – ע' במצוין לעיל כו, האם מיעוט זה נאמר רק לגבי חיוב כרת, או גם לענין איסור אכילת פסולי המוקדשים.

דף בט

'אי מהתם הוה אמינא שלישי – פרט, פגול – כלל, ונעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבו שאר מקומות, קא משמע לן' – אע"פ שגם בפרשת קדושים כתוב 'שלישי' ו'פיגול', אין לומר גם כאן נדרוש פרט וכלל, שאם כן מה בא הכתוב הזה ללמדנו – אלא ודאי בא להשמיענו שאותו 'פיגול' אינו כלל המוסף על הפרט (חק נתן).